

ВІДДІЛ ЗОВНІШНІХ ЦЕРКОВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ
Московського Патріархату

Митрополит Іларіон: Сьогодні рівень смертності від коронавірусу в Росії – загальнонаціональна катастрофа

6 листопада 2021 року у передачі «Церква і світ», що виходить на каналі «Росія 24» по суботах та неділях, голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату митрополит Волоколамський Іларіон відповів на запитання ведучої Катерини Грачової та телеглядачів.

К. Грачова: Доброго дня! Це програма «Церква і світ» на телеканалі «Росія 24», де ми щотижня ставимо свої запитання голові Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату митрополиту Волоколамському Іларіону. Вітаю Вас, владико!

Митрополит Іларіон: Вітаю Вас, Катерино! Доброго дня, дорогі брати і сестри!

К. Грачова: Знову до теми пандемії та вакцинації: Росстат опублікував свіжі дані, згідно з якими коронавірус та його наслідки зменшили населення нашої країни майже на півмільйона людей – 462 тисячі людей пішли з життя. У Москві були продовжені неробочі дні, що, безумовно, знизило

навантаження на лікарні, проте тема низького рівня вакцинації залишається дуже гострою. Я зараз повернулася з Італії і маю сказати, що там як для італійців, так і для туристів створені такі умови життя, що не вакцинуватися – дуже дорого і не вигідно. Кожні два дні ти маєш робити тест, який коштує, наприклад, у готелі 150 євро за особу. Тебе не пустять без QR-коду на поїзд до ресторану. Якщо тебе штрафують, штраф – до 2000 євро. Я представила на секунду, якби такі заходи запровадили в Росії, що було б: революція чи люди масово підробляли ці QR-коди? Як Вам здається, яким має бути покарання за недотримання карантинних заходів?

Митрополит Іларіон: Я думаю, що жодної революції не було б. Рано чи пізно ми до цього прийдемо, і чим раніше, тим краще, бо сьогодні ми щодня втрачаємо понад тисячу людей – це все одно, якби на війні щодня ми втрачали цілий полк. За таких темпів смертності може йтися про загальнонаціональну катастрофу. Зараз, станом на початок листопада, Росія посідає перше місце у світі за кількістю вмираючих від коронавірусу на добу. Це надзвичайно страшна статистика. Я думаю, багато в чому ми самі винні в тому, що зараз відбувається, бо коли вірус прийшов, ніхто не знав, як із ним боротися. Люди вмирали, бо не було вакцин, не було лікування. Зараз є і вакцини, і лікування, але кампанія з вакцинації відбувається недостатньо активно.

Я теж нещодавно був в Італії та в Англії – там ситуація приблизно однакова: у різних регіонах вакциновано вже щонайменше 70-80 відсотків населення, тож пандемія скрізь йде на спад. При цьому зберігаються дуже жорсткі протиепідемічні заходи та обмеження для тих, хто не бажає щепитися. Фактично ці люди не допускаються до публічних місць, без QR-коду неможливо нікуди прийти. Я дуже сподіваюся на те, що ми якнайшвидше прийдемо до такої самої ситуації. Наразі триває дискусія про те, чи має вакцинація бути обов'язковою. Я не вважаю, що вона має бути обов'язковою, але вважаю, що люди, які з якихось причин не хочуть вакцинуватися, повинні або сидіти вдома для того, щоб не ставати потенційним джерелом зараження для інших людей, або для них повинен бути введений спеціальний режим, де вони можуть або не можуть з'являтися. Режим QR-кодів себе виправдав у багатьох країнах, і навіть у тих регіонах, де він застосовувався і застосовується.

К. Грачова: На жаль, серед тих жертв, про які ми дізнаємося зі статистики, є і представники священства. У свято Казанської ікони Божої Матері преставився схіархімандрит Власій (Перегонцев), духівник Пафнутієво-Боровського монастиря. Він був і моїм духівником. Всі його духовні чада після його відходу кажуть, що вони буквально осиротіли, тому що його багато хто знає

не тільки в Москві, а й по всій країні, і за її межами. До нього їздили як до старця. У нас у країні за такої великої кількості монастирів, що діють, мало тих, кого називають старцями і їздять до них за порадою. Чому так? Чому інститут старчества у Росії фактично припинив існування?

Митрополит Іларіон: По-перше, хотів би висловити співчуття і Вам, і всім духовним чадам отця Власія, які справді осиротіли, бо для них це величезна втрата. Він був пастирем із дуже широким і дуже добрим серцем. До нього їхали з усієї Росії і не лише з Росії. Хоча йому на момент смерті було вже 87 років, але якби не коронавірус, він би жив ще довго. Я хотів би, щоб наші телеглядачі побачили те, що він говорив про щеплення: «Будьте міцнішими, не віруйте жодним чуткам. Прищеплюйтесь. Не забувайте про це. Прищеплюйтесь. А то всі кажуть: нам сказав батюшка Власій не прищеплюватись. А я тепер кажу всім вам кажу: прищеплюйтесь. І ми переможемо ворога». Нехай ці слова отця Власія, що щойно спочив, прозвучать як заклик і як нагадування не тільки для його духовних дітей, але для всіх, хто нас сьогодні дивиться.

А якщо відповідати на Ваше запитання, то звичайно старців ніколи не було багато. Старці завжди обчислювалися одиницями (у тому числі, наприклад, у ХІХ столітті, коли були знамениті старці Оптиної пустелі), вони ніколи не обчислювалися десятками. Це була одна чи дві особи, причому як правило «естафета» старчества передавалася від однієї до іншої. Дуже цікаво розповідає про старчество Федір Михайлович Достоевський у своєму романі "Брати Карамазови", який він написав після того, як з'їздив до Оптиної пустині і поспілкувався зі старцем Амвросієм, нині відомим як преподобний Амвросій Оптинський. Ця зустріч та бесіда справили дуже глибоке враження на Достоевського, і в романі «Брати Карамазови» він зобразив старця Зосиму, прототипом якого був преподобний Амвросій Оптинський.

К. Грачова: Владико, якщо Ви вже згадали Достоевського, не можу не перейти до дуже важливої теми для нашої країни – 200-річчя від дня народження Достоевського, яке ми відзначатимемо 11 листопада. Я знаю, що на каналі «Культура» напередодні цієї події з 8 до 11 листопада вийде серія Ваших документальних фільмів, цілий цикл під назвою «Євангеліє Достоевського». Я знаю, що Ви довго над ним працювали, мабуть, не один рік пішов на зйомки. Розкажіть чому така назва і що Достоевський означає особисто для Вас?

Митрополит Іларіон: Я познайомився із творчістю Достоевського в ранній юності. Мені було, напевно, років 11-12, коли я запоем прочитав усі основні твори Достоевського. Потім довгі роки я не звертався до його творчості, а коли почалася пандемія і з'явився вільний час, я перечитав деякі його твори. Крім того, я познайомився з дуже цікавим виданням, яке називається «Євангеліє Федора Михайловича Достоевського». Це репринт того Євангелія, яке було у нього на каторзі, а оригінал цього Євангелія знаходиться у Російській державній бібліотеці.

Історія така. Достоевський був вихований у православній вірі, але ще в молодості під впливом Белінського він захопився соціалістичними ідеями. Це мало не коштувало йому життя. Його засудили на смерть, вивели на ешафот. Потім смертний вирок замінили каторжними роботами. Коли він приїхав до острогу, його зустріла одна жаліслива жінка, дружина одного з декабристів, яка вже чверть століття прожила у Сибіру. Вона подарувала йому Євангеліє, з яким він не розлучався. Вночі воно лежало в нього під подушкою, а вдень він читав його. Він не мав ні пір'я, ні олівців, тому він робив нігтьові позначки. Пізніше дослідники цього Євангелія Достоевського виявили понад півтори тисячі нігтьових позначок та загинів.

Євангеліє зробило такий колосальний вплив на творчість Достоевського, що все подальше життя він постійно звертався до євангельських тем, сюжетів. Після виходу з каторги він написав цій самій жінці, Наталії Дмитрівні Фонвізінній, чудові слова: «У мене склався дуже простий Символ віри. Зараз я вам його викладу. Немає на світі нічого прекраснішого, досконалішого, мудрішого, симпатичнішого за Христа». Христа він шукав у всій своїй творчості. Він створював хриstopодібних героїв, таких як князь Мишкін, старець Зосима, Тихін у романі «Біси», Альоша Карамазов. Через ці образи він намагався розкривати Христа своїм сучасникам. У наш час він є таким апостолом Христа, тому що дуже багато людей не читають Євангеліє, не знають нічого про Православ'я, особливо якщо говорити про тих, хто живе за межами нашої Вітчизни, але при цьому вони читають Достоевського і через його книги відкривають для себе Христа та православну віру.

У цьому серіалі я маю зірковий склад: Євген Миронов читає цитати з Достоевського, Чулпан Хаматова – цитати з Анни Григорівни Достоевської, а Володимир Співаков читає закадровий текст.

К. Грачова: Владико, я обов'язково із задоволенням подивлюся цей Ваш цикл. Мені дуже радісно, що він був знятий та вийде в ефір каналу «Культура». Але разом з тим мені гірко від того, що таких фільмів про Достоевського має бути набагато більше, тим більше у 200-річчя від дня народження. У спогадах Анни Григорівни мене вразило, як вона вже після смерті Достоевського журилася, що через бідність він не міг привести сім'ю, її та дітей, на свою легендарну «Пушкінську промову» на відкритті пам'ятника в Москві, не було коштів. А зараз, через 200 років, у мене теж виникають питання: чи достатньо в нашій країні оцінений Достоевський? Мені іноді здається, що на Заході його просто обожнюють, майже як святого.

Митрополит Іларіон: Нещодавно я відвідував один технічний університет. Тема моєї лекції була «Євангеліє Достоевського», точніше – «Достоевський та Євангеліє». Я запитав у студентів, яких там було кілька сотень: хто з вас читав Достоевського? Вони всі підняли руки до одного. А потім я спитав: хто з вас читав Євангеліє? Приблизно п'ята частина аудиторії підняла руки. Тому я думаю, що найбільш недооцінене саме Євангеліє.

А якщо говорити про Захід і весь світ, то Достоевського читають усі, його знають усі. Дуже багато хто про Росію та про Православ'я дізнається саме з творів Достоевського.

К. Грачова: Владико, цього тижня наша країна відзначала День народної єдності. Відзначала, можливо, сказано голосно, бо через зрозумілі причини через пандемію масових заходів, на жаль, цього року не було. Цікава тема та привід обговорити, а що таке народна єдність у розумінні сучасного росіянина? Модний письменник Олександр Ципкін пише у себе в Instagram: «З жалем доводиться констатувати, що в нас і справді не залишилося нічого, що об'єднує, крім Перемоги. Повна ідеологічна катастрофа. Суспільство розколюється з будь-якого приводу: від Юлії Пересільд у космосі до щеплень». Владико, а Ви згодні з письменником Ципкіним, що у нас немає нічого, що об'єднує, крім Дня Перемоги?

Митрополит Іларіон: Розколоте суспільство можна спостерігати і в інших країнах. У Сполучених Штатах Америки, наприклад, суспільство розколюється і за принципом ставлення до щеплень, і за принципом ставлення до республіканців чи демократів, і з багатьох інших питань. У певному сенсі це, мабуть, навіть природно, що не може бути одноманітності думок у суспільства загалом. Але є,

проте, якісь скріпи та непорушні речі, які мають об'єднувати, як на мене, всіх росіян – це любов до нашої історії, знання нашої історії. Але щоб ми любили нашу історію, ми повинні, звичайно, її знати, а для того, щоб любити наше минуле, ми повинні любити і наше сьогодення. Тому, на мою думку, любов до Вітчизни – це те, що має об'єднувати, і, я сподіваюся, все-таки об'єднує більшість наших громадян. Свято народної єдності – це один із способів нагадати про ті сторінки нашої історії, які хоч і пішли далеко в минуле, проте мають значення для сьогодення.

К. Грачова: Дуже дякую, владико, що відповіли на наші запитання.

Митрополит Іларіон: Дякую, Катерино.

У другій частині передачі митрополит Іларіон відповів на запитання телеглядачів, які надійшли на сайт програми «Церква та мир».

Питання: Добрий день, Ваше Високопреосвященство! Як зрозуміти, що людина має покликання до чернечого життя? Мені 19 років. У мене є бажання присвятити своє життя Богові, але мої батьки проти. Як мені не помилитися у такому важливому рішенні?

Митрополит Іларіон: Це справді рішення, в якому в жодному разі не можна помилитися. Так само як не можна помилитися у виборі нареченої, не можна помилитися і у виборі чернечого шляху, тому що цю помилку виправити потім буде неможливо.

Тому, по-перше, не треба поспішати. Якщо Вам 19 років, у Вас достатньо часу, щоб ретельно продумати і зважити. По-друге, рішення має бути Вашим. Це не рішення Ваших батьків, а Ваше власне рішення, тому що Ви і тільки Ви несете відповідальність за власну долю. По-третє, чернецтво неможливо прийняти просто так, абстрактно. Монашество приймають у монастирі, тому якщо Вас цікавить монаше життя, знайдіть для себе монастир, вступіть туди як трудник, послушник, поживіть там, подивіться, чи подобається Вам атмосфера цього монастиря, чи готові

Ви все своє життя пов'язати з монастирем. Якщо Ви відчуєте, що це Ваше місце, Ваш дім, що Вам там добре, тоді після кількох років випробування себе Ви можете прийняти чернецтво. Причому прийняття чернецтва в такому разі залежатиме вже не від Вас, а від настоятеля монастиря: Ви віддаєте себе його волі, а він приймає рішення. Але саме по собі рішення про вступ до монастиря, про те, щоб просити чернечого постригу, не тільки може, але і має бути Вашим власним. Воно не може бути прийняте під чийось впливом.

Питання: Якщо Бог створив людину за Своєю подобою і образом, то як Він Сам може виглядати? Чи є в нього руки, ноги, внутрішні органи? Він чоловік? Якщо Він існує поза часом та простором, то навіщо Йому все це?

Митрополит Іларіон: Бог за вченням Церкви є невидимим, нематеріальним і безтілесним. Він не має ні рук, ні ніг, ні зовнішнього вигляду. Але коли Бог захотів стати людиною, то прийняв на Себе людське тіло. Ми сьогодні дізнаємося про невидимого Бога через Його видимого Сина – Господа Ісуса Христа.

Якщо говорити про те, що є образом Божим у людині, це не людське тіло. Це душа, розум, совість. Святі отці Православної Церкви дуже багато про це писали. Вони говорили про те, що коли Бог створив людину, Він вдихнув у неї подих життя, тобто Дух Божий увійшов до людини. Цей Дух Божий відображається в людському дусі, душі та розумі.

Питання: Владико, дайте відповідь, будь ласка, чому саме серед віруючих людей особливо багато противників вакцинації? Це пов'язано з ненауковим релігійним світоглядом і містичним сприйняттям навколишнього світу?

Митрополит Іларіон: По-перше, релігійний світогляд не є ненауковим, як не є і антинауковим. Він взагалі не має жодного відношення до науки. Дуже багато вчених були глибоко віруючими релігійними людьми. По-друге, всередині Церкви противників вакцинації не більше, ніж у навколишньому суспільстві. Можливо, і не менше, але принаймні не більше. Серед

священнослужителів дуже багато вакцинованих. Є й ті, які з якихось причин відмовляються [від вакцинації], але точно не з містичних міркувань.

На жаль, навколо вакцинації існує дуже багато міфів. Люди іноді більше схильні вірити міфам, аніж фактам. Є, наприклад, такий міф, що вакциновані вмирають від коронавірусу в такій кількості, як невакциновані. Є офіційна статистика, є заяви лікарів, але люди не хочуть вірити офіційним цифрам, а вірити міфам. Це, звичайно, не має нічого спільного з науковим світоглядом, а відмова від вакцинації - це сама по собі антинаукова позиція, тому що вакцина якраз розроблена вченими та дослідниками. Вона перевіряється на багатьох людях, які на власному досвіді переконалися в тому, що ніяких небезпечних наслідків, про які попереджають творці міфології, не існує.

Я вже говорив у цій передачі про те, що ще в дореволюційний час не лише лікарі, а й священнослужителі займалися вакцинацією, і навіть приклад святителя Інокентія (Веніамінова). Можу навести ще один приклад: священник Тихін Шаламов, батько відомого письменника Варлама Шаламова, наприкінці XIX – на початку XX століття був місіонером на Алясці. Він постійно їздив алеутськими селищами, проповідував слово Боже, служив Літургію, хрестив, вінчав, відспівував. Він постійно возив з собою вакцини від віспи та прищеплював місцеве населення, тобто рятував людям життя. Тому позиція людей Церкви, які виступають за вакцинацію, ґрунтується на багаторічному, у тому числі церковному досвіді, а позиція людей, які виступають проти вакцинації, як правило, ґрунтується на різного роду міфології.

Питання: Владико, я помітив парадокс, який мене вразив. Судіть самі: вже багато разів було сказано, що наша Церква вважає евтаназію гріхом, а водночас вакцинацію, що проводиться зараз повсюдно, – благом. Переконаний, що вакцинація – та сама добровільна евтаназія... тільки відстрочена.

Митрополит Іларіон: Ось вам типовий приклад представника такого міфологічного світогляду, тобто евтаназія з погляду того, хто запитує, – це прийняття вакцини. Але, вибачте, від вакцин не вмирають, помирають якраз невакциновані від коронавірусу. Вмирають по тисячі людей на день. Мені взагалі б дуже хотілося перестати говорити про вакцинацію. Мене часто запитують: чому Ви весь час у передачах кажете про вакцинацію? Мені було набагато цікавіше обговорювати з вами

богословські питання, але ситуація зараз така, що нам не до богослов'я. Нам треба рятувати життя людей. Тому давайте разом згуртуємося для того, щоб зупинити цю пандемію, яка навалилася на нас, яка забирає щодня по тисячі і більше життів.

Я хотів би завершити цю передачу словами Ісуса Христа з Євангелія від Матвія, з Його Нагірної проповіді: «Бережіться лжепророків, які приходять до вас в овечому одязі, а всередині суть вовки хижі» (Мт. 7.15).

Я бажаю вам всього доброго. Бережіть себе, бережіть своїх близьких і нехай береже вас усіх Господь.

Джерело: <https://mospat.ru/ua/news/88373/>